

НЭГДҮГЭЭР ХЭСЭГ. СОНГОХ ДААЛГАВАР**Санамж:**

1. Зохиолыг анхааралтай уншиж, ойлгоорой.
2. Асуулт даалгавар бүрийг анхааралтай, дуустал уншиж гүйцэтгээрэй.
3. Эхээс сонгож авсан үг, өгүүлбэрийг эхийн утга санаатай холбож ажиглаарай.
4. Сонгох даалгавраас зөвхөн нэгийг сонгоорой. (Даалгавар бүр 2 оноотой)

Өнө мөнхийн хэлхээ

Зуны дунд сард хангай дэлхий үзэсгэлэнгийнхээ туйлд хүрнэ. Тансаг үнэр, гоёмсог өнгө бие биесдээ нэвчин шингэж нэгэн ер бусын сайхныг бүрдүүлнэ.

Яг энэ үеэр алтан гургалдай донгодож эхэлнэ. Өнгө, үнэр, дуу гурав нэгэн дор ийнхүү цогцлон жигдрэхэд мөнөөх ер бусын сайхны дутуу бүхэн тэгширч, орчлонгийн хосгүй гайхамшиг болон хувирна.

“Алтан Богдын шилд

Алтан гургалдай жиргэнэ

Алтан гургалдайн дуунд

Агт морьд сульдана.” хэмээх ардын дууны утга сая тайлагдаж, мартагдахын их далайг туулж ирсэн үвдис нь бишрэл төрүүлнэ.

Алтан гургалдайн дууны сайхныг үүнээс илүү уран хэлж боломгүй санагдан “Юутай гайхамшиг” хэмээн өөрийн эрхгүй уулга алдана.

Алтан гургалдайн жиргэх дуун сая сэтгэлийн гүнд хүрнэ. Ардын энэ дуу байгаагүй бол эх нутгийнхаа сайхнаас нэгийг нь би дутуу мэдрэх байж. Эх нутгийн сайхнаас нэгийг нь дутуу мэдэрсэн бол эгнэгт Монголоо гэх сэтгэл минь энэ л анзааны дутуу байх байж. Эцэг өвгөд маань ертөнцийн сайхан юм үзэж, сайхан юм сонсож, ариун сайхан үйл бүтээж явахыг урт наслахын үндэс гэж үздэг. Урт насалж гэмээн эх нутгийнхаа гайхамшигийг гүйцэд мэдэрч, эцэг өвгөдийн үлдээж өгсөн өвийг арвижуулж хойч үедээ өгнө.

Хангай дэлхий цэцэглэхэд үнэр дутсан бол алтан гургалдай жиргэхгүй байх байсан. Алтан гургалдай жиргээгүй бол ардын дуу гарахгүй байх байсан. Ардын дуу байгаагүй сэн бол эх нутаг гэж байхгүй байх байсан. Эх нутаг гэж байхгүй байсан бол амиа өгөх юм надад байхгүй байх байсан. Амиа өгөх юм байхгүй байсан бол амьдрал гэгч утгаа алдах байсан.

Юм бүхэн хоорондоо үндэс мөчир хоёр шиг холбоотой. Салгаж болшгүй өнө мөнхийн хэлхээтэй.

/Д.Батбаяр/

1. Яагаад “Өнө мөнхийн хэлхээ” гэж нэрлэх болсон бэ?
  - A. Орчлонгийн юм бүхэн үндэс мөчир хоёр шиг холбоотой учраас
  - B. Өнгө, үнэр, дуу гурав нэг дор цогцолсон учраас
  - C. Зуны дунд сард хангай дэлхий хамгийн үзэсгэлэнтэй болдог учраас
  - D. Алтан гургалдайн дуунд агт морьд сульддаг учраас
  - E. Ардын дуу өнө эртнээс мартагдахгүй ирсэн учраас
2. Эхийн дэвшүүлэн тавьсан асуудал буюу сэдвийг тодорхойлоорой.
  - A. Ардын дууны тухай
  - B. Урт наслахын үнэ цэнийн тухай
  - C. Эх нутгийн тухай
  - D. Амьдралын жам ёсны тухай
  - E. Ер бусын сайхны тухай
3. Эхийн гол санаанд **холбогдолгүй** хэсгийг олоорой.
  - A. Амиа өгөх юм байхгүй байсан бол амьдрал гэгч утгаа алдах байсан.
  - B. Алтан Богдын шилд алтан гургалдай жиргэнэ.

18. “Эх нутаг гэж байхгүй байсан бол амиа өгөх юм надад байхгүй байх байсан.” гэсэн өгүүлбэрийн онцолсон бүтээврийн утгыг олоорой.
- ялган дуудах
  - салган онцлох
  - төсөөлөн барагцаалах
  - дурсан дурдах
  - батлах
19. Олон тооны дагавар зөв хэрэглэснийг олоорой.
- олон хүмүүс
  - газар газрын хүмүүс
  - оюутнууд цуглах
  - багш нар явах
  - морьд уралдах
20. “насал-” хэмээх үгийн зөв бичих дүрмийн тайлбарыг олоорой.
- Эгшигт гийгүүлэгчээр төгссөн үгэнд үйл үг бүтээх -л дагавар залгахад эгшгийг хойно нь бичнэ.
  - Заримдаг гийгүүлэгчээр төгссөн үгэнд үйл үг бүтээх -л дагавар залгахад эгшгийг өмнө нь бичнэ.
  - Эгшигт гийгүүлэгч аль тод хэлэгдэх талдаа заавал эгшигтэй бичигдэнэ.
  - Заримдаг гийгүүлэгчийн дараа заримдаг гийгүүлэгч ороход заавал эгшигтэй бичигдэнэ.
  - Эгшгээр төгссөн үгэнд үйл үг бүтээх -л дагавар залгахад шууд бичнэ.
21. Буруу бичсэн бүлэг үгийг олоорой.
- орчихоод, эргэчихбэл, тугаллаа
  - биччихийг, туслахаар, төрлөхтнөөр
  - тулгамдсанаас, шагалзахыг, үзьюү
  - бузардсанаар, олонхи, хуулчхыг
  - баримтнаас, хэвлэгдсэнийг, урсжээ
22. Цэгийн оронд тохирохыг нь сонгоно уу.
Өгүүлбэр төгссөн хэдий ч санаагаа бүрэн гүйцэд илэрхийлж чадалгүй орхисныг илтгэхэд..... хэрэглэнэ.
- таслалтай зураас
  - цэгтэй таслал
  - зураас
  - цуваа цэг
  - давхар цэг
23. Д.Нямсүрэнгийн “Дөрвөн цаг” шүлгийн дүрслэлээс уншаад, улиралтай нь зөв харгалзуулсныг олоорой.
- Анирхан ахуйд цэцэг дохих сайхан
Аадрын өмнөх байдал сайхан
  - Тэргэний дугуй чахран чухран эргэх нь сайхан
Тэргэн дороос шувуу нисэх сайхан
  - Навч ганц нэг унах нь сайхан
Нар толгодын цаанаас гарах сайхан
  - Цөн түрж, гол урсах нь сайхан
Цөмөрвөл, би ч бас урсана даа гэж бодох сайхан
- өвөл
  - хавар
  - зун
  - намар
- 1b, 2c, 3a, 4d

- В. 1a, 2d, 3b, 4c
- С. 1c, 2b, 3d, 4a
- Д. 1b, 2a, 3c, 4d
- Е. 1c, 2a, 3d, 4b

24. “Чингисийн есөн өрлөгтэй өнчин хөвгүүний сэцэлсэн шастир” зохиолд дарааллаараа тохирох хэсгийг олоорой.

- Балай их уувал ..... биш үү
- Бага зэрэг уувал ..... биш үү
- Балмад их согтвол ..... биш үү
- Үргэлж уувал ..... биш үү
- А. өвчин, жаргал, галзуу, улиг
- В. улиг, жаргал, өвчин, галзуу
- С. жаргал, өвчин, улиг, галзуу
- Д. галзуу, улиг, жаргал, өвчин
- Е. өвчин, галзуу, улиг, жаргал

25. “Энэхүү Хүннүгийн улс хоёр мянган жилийн тэртээ
Өмнө Нанхиадыг сүрдүүлж урт хэрмийг цогцлуулсан
Ромын улсыг хүрч, Европ дахиныг сандруулсан
Өөрийн дурсгалт зүйлээ Монгол орондоо хоцроосон” гэсэн нь ямар зохиолын дүрслэлт хэсэг вэ?

- А. Дөрвөн цаг /Д.Нямсүрэн/
- В. Миний монгол /Р.Чойном/
- С. Монгол хэл /Б.Ринчен/
- Д. Түүхийн шүлэг /Д.Нацагдорж/
- Е. Миний нутаг /Д.Нацагдорж/

26. Монгол бичгийн эхийг уншаад, зөв хөрвүүлснийг олоорой.

- А. Есөн хүүтэй хүн хотын ах.
Есөн жигээтэй хүн сахалтын ах.
- В. Есөн хүүтэй хүн худын ах.
Есөн зээтэй хүн саахалтын ах.
- С. Есөн гүүтэй хүн хотын ах.
Есөн цэгээтэй хүн сахалтын ах.
- Д. Есөн гүүтэй хүн хотын ах.
Есөн жигээтэй хүн саахалтын ах.
- Е. Есөн хүүтэй хүн хотын ах.
Есөн зээтэй хүн саахалтын ах.

ᠡᠰᠡᠨ ᠬᠡᠭᠡᠳᠡᠢ ᠬᠦᠨ ᠬᠣᠲᠤᠨ ᠠᠬᠤ
ᠡᠰᠡᠨ ᠵᠢᠭᠡᠳᠡᠢ ᠬᠦᠨ ᠰᠠᠬᠠᠯᠲᠤᠨ ᠠᠬᠤ
ᠡᠰᠡᠨ ᠬᠡᠭᠡᠳᠡᠢ ᠬᠦᠨ ᠰᠠᠬᠠᠯᠲᠤᠨ ᠠᠬᠤ
ᠡᠰᠡᠨ ᠵᠡᠭᠡᠳᠡᠢ ᠬᠦᠨ ᠰᠠᠬᠠᠯᠲᠤᠨ ᠠᠬᠤ

27. Тийн ялгалын нөхцөлийг **буруу** дагуулсан хэсгийг олоорой.

A. B. C. D. E.

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

28. Холбох эгшгийн дүрмээр бичсэн үгийг олоорой.

A. B. C. D. E.

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

29. “-аасай⁴” нөхцөл залгахад аль нь өвөрмөц бичигдэх вэ?

A. B. C. D. E.

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

30. Зөөлөн дэвсгэрээр төгссөн үгийг олоорой.

A. B. C. D. E.

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

31. “Хогийн шүүр” гэсэн холбоо үгийн онцолсон үг аль нь вэ?

A. B. C. D. E.

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

32. Буруу бичсэн үгийг олоорой.

A. B. C. D. E.

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

33. “хир буртаг” гэсэн үгийг монгол бичгээр зөв бичсэн хэсгийг олоорой.

A. B. C. D. E.

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ

34. “үйлдвэрлэл” гэсэн үгийг монгол бичгээр зөв бичсэн хэсгийг олоорой.

A.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

B.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

C.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

D.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

E.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

35. Бүх үгийг зөв бичсэн хэсгийг олоорой.

A.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ
ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

B.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ
ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

C.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ
ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

D.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ
ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

E.

ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ
ᠤᠯᠢᠳᠦᠪᠦᠷᠯᠡᠯ

ХОЁРДУГААР ХЭСЭГ. ХАРГАЛЗУУЛАХ ДААЛГАВАР

Санамж:

1. Энэ хэсэг сонгох даалгавар биш тул харгалзааг зөв тогтоож, хариуг бөглөөрэй.
2. Зөв харгалзуулсан хариулт бүр нэг оноотой.

2.1. Хэлцийн утгыг тунгаан, цэгийн оронд тохируулан харгалзуулаарай.

a. Нөхрөө орж ирээд байхад ..... яаж байгаа дамшиг вэ?	1. морь нохой мэт
b. Би та нарт ..... зүтгэн дуртайяа тусална.	2. модон өмд өмсчихсэн юм шиг
c. Манай Монголчууд хий дэмий гиюүрч, санаа алдан суухыг үзэж чаддаггүй байсан болохоор ..... гэж эмээ, өвөө нар загнадаг биз.	3. нойтон хамуу шиг
d. Өдгөө хөөмийг уламжлан залгамжлах хүнд үүргийг үүрэх хөөмийчин ..... ховор болжээ.	4. наймаа алдчихсан хятад шиг
e. Гэвч хүүг минь өргөсөн юм гээд манайд ... наалдах хэрэггүй шүү.	5. ногоон хурганы арьс, нохойн битүү туурай шиг

2.2. Аман зохиолын жишээг төрөл зүйлтэй нь зөв харгалзуулаарай.

a. зүйр цэцэн үг	1. Хамба торго хээгүй Ханчин сүвд нүхгүй.
b. магтаал	2. Харуулын ирээр өөлж хийсэн Хамаг амьтныг хашиж тогтоосон Хаалга түүнийг мялаая.
c. ерөөл	3. Хөөрхөн халиун долгин шүү Хөлд нь сууж бариарай.

- d. ардын дуу   4. Жаран хоёр соёотой
Хүдэр хүрэн шинжтэй
Баян буурал Алтай дэлхий.
- e. оньсого   5. Буурлаас үг сонс.
Болсноос ам хүр.

2.3. Зөвийг нь олж сонгоорой.

		1	2	3
a	“-на ⁴ ” нөхцөлийг шууд залгах үг	тогт + но	арч + на	бүүд + на
b	Зөөлний тэмдэг “и” болох үг	сахь + ж	тарь +ж	соль + ж
c	Эр үгэнд “-ы” бичих үг	амьтан	сургамж	хадаг
d	Ялгах эгшиггүй үг	соргог	хэмнэл	чанар
e	Эр үгэнд “-ий” бичих үг	зохиол	цорго	барималч

2.4. Дүрс ялган бичих үгсийг тохирох утгатай нь харгалзуулаарай.

- a.   1. дуу чимээ
- b.   2. шар өнгө
- c.   3. шар үхэр
- d.   4. мах шарах
- e.   5. өр шир

СОНСОХ ДААЛГАВАР

Гүйцэтгэх хугацаа: 15 минут

[10 оноо]

Санамж:

- “Магнай хээр” эхийг сонсохын өмнө асуултыг гүйлгэн уншаарай.
- Эхийг анхааралтай сонсоод асуултад хариулаарай.
- Хариултын олон хувилбараас зөвхөн нэгийг сонгож, хариултын хуудсан дээр /36 -40/ зааврын дагуу будаарай.
- Зөв хариулт бүр 2 оноотой.

36. Аавын наадамд унадаг гоёлын морь аль нь вэ?

- A. Хээр үрээ
B. Монхор зээрд
C. Магнай хээр
D. Номхон хээр
E. Уургын морь

37. Аав нь хүүхдүүдээ аашилсны учир юу вэ?

- A. Номхон хээрт хоёул гурвуул сундалсан учраас
B. Номхон хээрийг наадамд унаж явах гэсэн учраас
C. Номхон хээрийг урагшаа алхдаггүй гэж унахаасаа дургүйцсэн учраас
D. Номхон хээрт аргал тэгнэж явахыг харсан учраас
E. Номхон хээрийг аль байдгаар нь номхчилсон учраас

38. “Одоохондоо яах вэ. Үүрээглэсэн, ялаанд шавуулсан л амьтан харагдаж байгаа байх. Худлаа даа, их амьтан болно, та нар харж л байгаарай” гэсэн өгүүлбэрийн санаанд тохирох хэлц аль нь вэ?
- A. Даахин доороос хүлэг, дахан доороос эр.
  - B. Өнгө нь наанаа, өргөс нь цаанаа.
  - C. Эр өсөж, эсгий сунана.
  - D. Эр хүн зорьсондоо, эмээлт морь харайсандаа.
  - E. Даахитай малыг өргөс дагана, даарьтай малыг шаазгай дагана.
39. Магнай хээрт **үл тохирох** шинжийг тодорхойлоорой.
- A. Адууны түрүүнд толгой хаялан дүүхэлздэггүй.
  - B. Хөөж гүйцэхгүй морь, уургалж дийлэхгүй адуу үгүй.
  - C. Уурга хуйвны сургаар хулжин давхиж ороолон сортолздоггүй.
  - D. Монхор зээрдийг ч барьж чадах ганц морь.
  - E. Аавын найр наадамд унадаг гоёлын морь.
40. Эхийн гол санаанд **холбогдолгүй** хэсгийг олоорой.
- A. Ямар ч амьтныг нэг, унаатай залгуулаад шүү байвал хаа вэ дээ.
  - B. Аавын хэлдгээр их амьтан гэдэг ийм байдаг ажээ.
  - C. Хээр үрээ шиг номхон юм ч ааван сааван олдохгүй дээ.
  - D. Та нар чинь яачихсан монголгүй улс вэ.
  - E. Айл гэдэг чинь уургын морьтой байж гэмээн унаатай явдаг юм байгаа биз дээ